

Шифр
«Checkpoint»

НАУКОВА РОБОТА

на тему

***«Дослідження особливостей
міжнародної туристичної діяльності в умовах пандемії»***

Зміст

	Стор.
Зміст	2
Вступ	3
1 Наслідки впливу пандемії на розвиток та ефективність туристичної галузі в світі	5
2 Перспективи політики відновлення світового туризму	11
3 Стратегія виходу з світової кризи туристичної галузі за допомогою метода SWOT-аналізу	19
Висновки	23
Список використаної літератури	25

ВСТУП

Актуальність роботи. З поширенням пандемії COVID-19 туристична індустрія постала перед кризою, яка може виявитися найгіршою в історії. Останні роки туристична галузь була однією з тих галузей, що розвивались найбільш швидкими темпами, подекуди швидше ніж світова економіка в цілому. 2019 рік приніс в світовий порядок безпрецедентні зміни, що стосуються всіх соціо-еколого-економічних зв'язків. Які наслідки має та ще буде мати світовий туризм у зв'язку з поширенням пандемії COVID-19, які країни та регіони світу понесуть найбільші втрати, чим загрожує та які переваги несе в собі туристична криза, що принесе «новий порядок» світу для туристичної галузі, які інноваційні управлінські антикризові міри мають застосувати світові уряди та неурядові організації для виходу з безпрецедентної туристичної кризи – всі ці питання залишаються гостро актуальними та визначили тему дослідження.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є методичні розробки та рекомендації щодо подолання туристичної кризи в світі, що спричинена пандемією вірусу COVID-19. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення наступних завдань, які визначають структуру роботи: 1) визначити основи та наслідки впливу пандемії на розвиток та ефективність туристичної галузі в світі, 2) окреслити перспективи політики відновлення світового туризму, 3) розробити стратегію виходу з світової кризи туристичної галузі за допомогою метода SWOT-аналізу.

Об'єктом дослідження є соціо-еколого-економічні відносини, що виникають між суб'єктами сфери туризму, населенням, бізнесом, урядами країн, неурядовими організаціями тощо в процесі подолання світової туристичної кризи, спричиненої пандемією.

Предметом дослідження є теоретичні та науково-методичні основи антикризового управління.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є

фундаментальні положення економічної теорії, антикризового менеджменту, дослідження вітчизняних та закордонних авторів в галузі антикризової політики, дані Державного комітету статистики України та міжнародних організацій (WorldBank, WTTC, OECD, UNCTAD, World Travel & Tourism Council, International Monetary Fund, UNWTO, WTO тощо), нормативні матеріали та законодавчі акти державних органів влади, періодичні наукові видання.

Як елемент **наукової новизни** результатів дослідження можна виділити: 1) аналіз наслідків спричинених світової туристичній галузі пандемією; 2) методичний підхід до визначення перспектив політики відновлення світового туризму, 3) розроблена стратегія виходу з світової кризи туристичної галузі на основі SWOT-аналізу.

Апробація результатів дослідження. Основні наукові та практичні результати роботи були оприлюднені, обговорені та схвалені на науково-практичній конференції та опубліковані в одній статті в міжнародному фаховому виданні, що входить до переліку БД SCOPUS. Крім того, результати дослідження включені у звіти Держбюджетної тематики тема ДБ № 0118U003571 «Інноваційний менеджмент енергоефективних та ресурсозберігаючих технологій в Україні», а також впроваджені у навчальні програми дисциплін «Кон'юнктура світових товарних та фінансових ринків» та «Процеси розвитку в міжнародній економіці»».

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що висновки та рекомендації, викладені у роботі, можуть бути застосовані державними органами управління та суб'єктами господарювання з метою відновлення наслідків спричинених пандемією на туристичну галузь.

Ключові слова. ТУРИЗМ, ПАНДЕМІЯ, ТУРИСТИЧНА КРИЗА.

1. НАСЛІДКИ ВПЛИВУ ПАНДЕМІЇ НА РОЗВИТОК ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ В СВІТІ

З поширенням пандемії COVID-19 туристична індустрія постала перед кризою, яка може виявитися найгіршою в історії. Останні роки туристична галузь була однією з тих галузей, що розвивались найбільш швидкими темпами, подекуди швидше ніж світова економіка в цілому.

2019 рік приніс в світовий порядок безпрецедентні зміни, що стосуються всіх галузей економіки і всіх соціальних контактів.

Економіки, що більше залежать від туризму мають найбільші збитки від пандемії. До COVID-19 туристична галузь була однією з найважливіших галузей світової економіки, що становила за підрахунками Світової ради з подорожей та туризму (WTTC) більше 10 відсотків світового ВВП та понад 330 мільйонів робочих місць у всьому світі (рис. 1) [1].

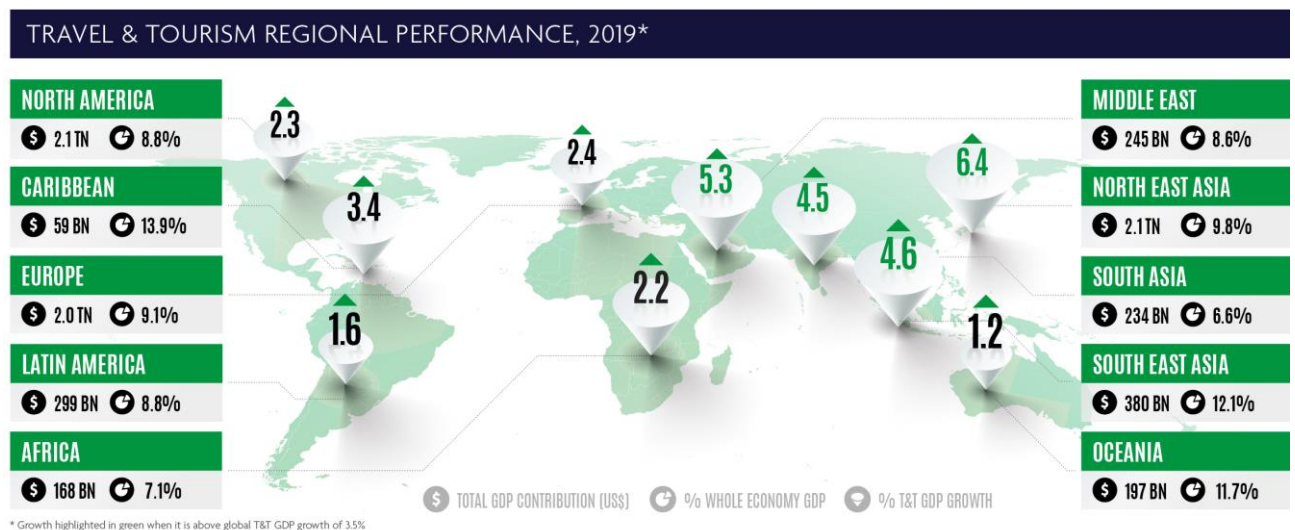

Рисунок 1 – Частка туризму в регіонах світу в 2019 році [1].

У 1950 році, на зорі реактивного віку, лише 25 мільйонів людей здійснили закордонні поїздки. До 2019 року ця цифра досягла 1,5 мільярда, а сектор подорожей та туризму зріс до занадто великих пропорцій для багатьох економік.

Глобальна пандемія, перша за своїм масштабом у нову еру взаємозв'язку, поставила під загрозу 100 мільйонів робочих місць, більшість з них в мікро, малих та середніх підприємствах, де зайнята висока частка жінок, що становлять 54 відсотки туристичної діяльності за даними Всесвітньої туристичної організації ООН (UNWTO) [2].

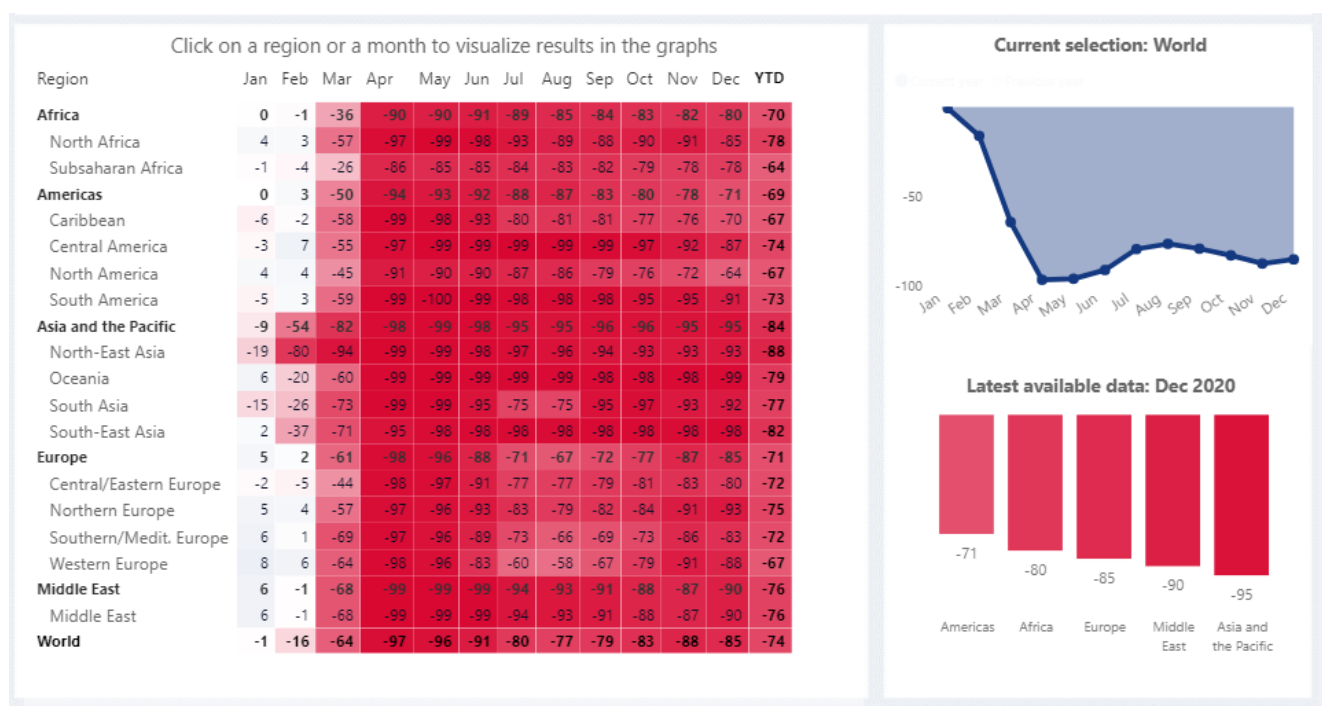
Залежні від туризму країни, ймовірно, відчуватимуть негативні наслідки кризи набагато довше, ніж інші економіки. Пандемія непропорційно впливає на контактні послуги, що є ключовими для секторів туризму та подорожей, і вони продовжуватимуть боротися, поки люди не будуть почуватися безпечно для масових подорожей.

Від білопіщаних пляжів Карибського басейну, Сейшельських островів, Маврикія та Тихого океану до глухих вулиць Бангкока, до широких національних парків Африки, країни борються з тим, як заманити відвідувачів, уникаючи нових спалахів інфекції. Рішення варіюються від залучення надбагатих, які можуть гарантувати карантин на свої яхтах, до запрошення людей залишатися на період до року і працювати практично, насолоджуючись тропічним видом.

Очікується, що доходи від туризму у всьому світі не відновляться до рівня 2019 року до 2023 року. Насправді 43% респондентів дослідження, що провела UNWTO [2] вказують на 2023 рік, тоді як 41% очікують, що повернення до рівня 2019 року відбудеться лише в 2024 році або пізніше. Розширені сценарії UNWTO на 2021-2024 роки вказують на те, що для повернення міжнародного туризму до рівня 2019 року може знадобитися два з половиною-чотири роки.

У першій половині 2020 року кількість туристів у всьому світі впала більш ніж на 65 відсотків, майже припинившись з квітня - порівняно з 8 відсотками під час світової фінансової кризи та 17 відсотків на тлі епідемії ГРВІ 2003 року, згідно з поточними дослідженнями МВФ щодо туризму в постпандемічному світі [3].

За даними Всесвітньої туристичної організації ООН (UNWTO) станом на грудень 2020 року падіння кількості туристів в світі у відсотках до рівня попереднього року склало 85%, у грудні 2020 у порівнянні з груднем 2019 року падіння складає 74 %. На рисунку 2 подані дані зміни кількості туристів у світі та по регіонах по місяцях 2020 року до рівня попереднього року [4]. Як бачимо протягом 2020 року найбільше падіння відбулося у всьому світі в квітні та травні. В більшості регіонів влітку почалося незначне збільшення кількості туристів. Найбільш постраждалими регіонами, куди станом на зараз туристи так і не повернулися є Північна Африка, Центральна та Південна Америки, Азія та Тихоокеанський регіон та Середньо східний регіон.

Рисунком 2 – Зміни кількості туристів у світі та по регіонах по місяцях 2020 року до рівня попереднього року [4].

Якщо розглядати зміни кількості туристів у топ 10 туристичних регіонах світу, то найбільш постраждалим ж Тайланд. За даними Всесвітньої туристичної організації ООН (UNWTO) в квітні в цій країні відбулося 100% падіння кількості туристів і до кінця 2020 року вони не повернулися. Серед антилідерів також

Іспанія, Китай та Німеччина, зниження частки туристів складає більше 80% (рис. 3).

Destinations	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec	YTD
China	-18	-92	-94	-99	-98	-97	-94	-92	-91	-92	-91		-89
France													
Germany	2	1	-71	-97	-95	-83	-62	-60	-63	-77	-92		-69
Italy	4	-8	-83	-90	-84	-72	-55	-45	-47	-66			-63
Mexico	9	12	-34	-79	-74	-75	-67	-62	-40	-44	-46		-52
Spain	-1	1	-64	-100	-100	-98	-75	-76	-87	-87	-90		-78
Thailand	2	-43	-76	-100	-100	-100	-100	-100	-100	-100	-100	-100	-83
Turkey	16	4	-68	-99	-99	-96	-86	-71	-59	-59	-61		-73
United Kingdom	7	6	-54	-97	-96	-95							-82
United States	0	-1	-49	-96	-96	-95	-93	-91	-91	-89	-85		-77
World	-1	-16	-64	-97	-96	-91	-80	-77	-79	-83	-88	-85	-74

Рисунок 3 – Зміни кількості туристів у топ 10 туристичних регіонах світу по місяцях 2020 року до рівня попереднього року [4].

Насправді світові регіони найбільшого туристичного спаду співпадають з регіонами найбільших туристичних обмежень, так станом на грудень в Африці спостерігається 25% закритих кордонів, в Південній Америці - 38%, в цілому в регіоні Азія та Тихоокеанія – 59%, в тому числі Південно-Східна Азія – 73% (найбільший показник в Світі), на Середньому Сході 38% закритих кордонів [4]. При цьому країни Центральної Америки, Північної та Східної Європи повністю відкрили свої кордони (0% закритих за даними Всесвітньої туристичної організації ООН (рис. 4).

Якщо дослідити зміни в пошуку готелів в світі, то за даними міжнародної компанії з пошуку та бронювання поселення (а також маркетингу, реклами та планування подорожей) Sojern наданими Всесвітньою туристичною організацією ООН (UNWTO) за останніми даними на грудень 2020 року до грудня 2019 року найбільше скоротилися пошуки розташування в Південній Азії – 63%, Північній Європі - 61%, Африці – 56-58%, Південно Східна Азія – 57%,

Південна та Середземноморська Європа та центральна Америка – по 56% кожний регіон. Цікавим є те, що в світі немає регіону, де б готельна галузь постраждала менше ніж на 33% окрім Центральної та Східної Європи, де падіння у грудні складає 7%, а по місяцях 2020 року подекуди спостерігалось навіть пожвавлення більше ніж торік [4, 5].

Region	Apr	May	Jun	Jul	Sep	Nov	YTD
Africa	57	75	85	70	51	25	
North Africa	100	100	100	50	50	25	
Subsaharan Africa	53	73	84	71	51	24	
Americas	80	86	76	55	41	20	
Caribbean	82	93	79	39	29	14	
Central America	86	86	86	86	57	0	
North America	33	33	33	33	33	33	
South America	85	85	77	77	62	38	
Asia and the Pacific	70	67	67	63	61	59	
North-East Asia	63	63	50	50	50	50	
Oceania	78	72	67	67	67	72	
South Asia	33	33	44	33	33	22	
South-East Asia	91	91	100	91	82	73	
Europe	83	74	24	20	17	7	
Central/Eastern Europe	95	81	43	48	38	14	
Northern Europe	43	43	0	0	0	0	
Southern/Medit. Europe	94	82	24	6	6	6	
Western Europe	67	67	0	0	0	0	
Middle East	62	69	92	77	62	38	
Middle East	62	69	92	77	62	38	
World	72	76	65	53	43	27	

Рисунок 4 – Туристичні обмеження, закриті кордони, у %, по місяцям 2020 року за регіонами світу [4].

Посилене багатостороннє співробітництво та потужна підтримка мають важливе значення для відновлення туризму. Країни повинні співпрацювати, оскільки дії одного уряду мають наслідки для мандрівників та підприємств інших країн, а також для світової туристичної системи. Країни повинні

розробити системи співпраці через кордони, щоб безпечно відновити подорожі, відновити довіру мандрівників та бізнесу, стимулювати попит та прискорити відновлення туризму. Більш ефективні системи міжнародної координації також необхідні для реагування на майбутні потрясіння.

Уряд на всіх рівнях та приватний сектор повинні бути краще підготовлені та мати здатність швидко реагувати та адаптуватися. Це вимагає більш надійної оцінки ризиків та механізмів реагування на кризи, а також більш тісної координації - на місцевому, національному та міжнародному рівнях.

Політикам потрібно буде вчитися на кризі, щоб побудувати сильнішу, стійку туристичну економіку на майбутнє. Незважаючи на те, що ще рано говорити з будь-якою впевненістю, якими будуть остаточні наслідки, вже викладено ряд початкових уроків.

2. ПЕРСПЕКТИВИ ПОЛІТИКИ ВІДНОВЛЕННЯ СВІТОВОГО ТУРИЗМУ

У жовтневих прогнозах світової економіки прогнозується, що глобальна економіка скоротиться на 4,4 відсотка в 2020 році. Шок в економіках, що залежать від туризму, буде набагато гіршим. Реальний ВВП серед африканських країн, які залежать від туризму, зменшиться на 12 відсотків. Серед залежних від туризму країн Карибського басейну спад також сягне 12 відсотків. Тихоокеанські острівні держави, такі як Фіджі, можуть спостерігати зменшення реального ВВП на вражаючих 21 відсоток у 2020 році [6].

Внутрішній туризм частково відновився і допомагає пом'якшити вплив на робочі місця та бізнес у деяких напрямках. Однак справжнє одужання стане можливим лише тоді, коли повернеться міжнародний туризм. Це вимагає глобальної співпраці та рішень, що базуються на доказах, щоб обмеження подорожей можна було б безпечно зняти.

Вживання бізнесу в туристичній екосистемі сумнівне без постійної державної підтримки, і хоча уряди вживали вражаючих заходів, щоб пом'якшити удар по туризму, мінімізувати втрати робочих місць та побудувати відновлення в 2021 році та пізніше, потрібно зробити ще більше, більш скоординований спосіб. Серед основних пріоритетів політики:

- Відновлення впевненості мандрівників,
- Підтримка туристичного бізнесу в адаптації та виживанні,
- Сприяння внутрішньому туризму та підтримка безпечного повернення міжнародного туризму,
- Надання чіткої інформації мандрівникам та компаніям та обмеження невизначеності (наскільки це можливо),
- Еволюція заходів реагування для підтримки потенціалу в цьому секторі та усунення прогалин у підтримці,

- Посилення співпраці всередині та між країнами
- Побудова більш стійкого туризму.

Хоча гнучкі політичні рішення необхідні для того, щоб економіка туризму жила поряд з вірусом у короткостроковій та середньостроковій перспективі, важливо заглянути далі цього та вжити заходів для виходу з кризи, яка виявила прогалини в готовності та реагуванні уряду до розв'язку проблеми. Скоординовані дії між урядами на всіх рівнях та приватним сектором є надзвичайно важливими.

Криза - це можливість переосмислити туризм на майбутнє. Туризм знаходиться на роздоріжжі, і заходи, введені сьогодні, сформуєть туризм завтрашнього дня. Уряди повинні враховувати довгострокові наслідки кризи, одночасно використовуючи діджиталізацію, підтримуючи низьковуглецевий перехід та сприяючи структурним перетворенням, необхідним для побудови більш сильної, стійкої та сталої туристичної економіки.

Внутрішній туризм забезпечує вкрай необхідний стимул для підтримки багатьох туристичних напрямків та підприємств, і надалі буде ключовим фактором відновлення у коротко- та середньостроковій перспективі. Починаючи з середини 2020 року, спостерігається певна активність у діяльності внутрішнього туризму, зокрема через наслідки усунення міжнародних обмежень на подорожі. Однак і внутрішній туризм не став панацеєю, оскільки багато країн стикаються з подальшими хвилями вірусу, і, як і очікувалося, рівень внутрішнього туризму на кінець 2020 року був зазначений нижче рівня до COVID. Наприклад, Іспанія та Великобританія прогнозували зниження внутрішнього туризму на 45-50% у 2020 році. Крім того, не всі туристичні напрямки та заклади отримали вигоду через постійні обмеження пересування всередині країн та змінені моделі туристичного попиту та поведінки.

Це має дуже відчутні економічні та соціальні наслідки для багатьох людей, місць та підприємств, а також для економіки в цілому. Туризм генерує іноземну валюту, підтримує робочі місця та бізнес, стимулює регіональний розвиток та

підтримує місцеві громади. До пандемії туристичний сектор безпосередньо сприяв 4,4% ВВП, 6,9% зайнятості та 21,5% експорту послуг у країнах ОЕСР в середньому (і 6,5% світового експорту відповідно до Світової організації торгівлі [7]). Однак ці частки набагато вищі в кількох країнах ОЕСР, де туризм є основним рушієм економічної діяльності, наприклад, Франція (7,4% ВВП), Греція (6,8%), Ісландія (8,6%), Мексика (8,7%), Португалія (8,0%) та Іспанія (11,8%). Непрямий вплив туризму також є значним, що посилює масштаби шоку для національної та місцевої економіки.

Прогнози щодо туристичної діяльності та її відновлення для деяких країн, за даними організації міжнародного співробітництва та розвитку (OECD) [8] подані в таблиці 1.

Зупинка в туризмі має суттєвий вплив на економіку в цілому, враховуючи взаємопов'язаний характер сектору. За оцінками ОЕСР, більше третини доданої вартості туризму, що створюється у вітчизняній економіці, походить від непрямих впливів, що відображає широту та глибину зв'язків між туризмом та іншими секторами (наприклад, виробництво продуктів харчування, сільське господарство, транспорт, ділові послуги) [9]. Тим часом, за підрахунками Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД, UNCTAD), глобальні втрати ВВП внаслідок кризи в туризмі можуть скласти 2,8% світового ВВП (1,2 трлн. дол. США), якщо кількість прибулих міжнародних туристів зменшиться на 66%, з наслідками, які найбільш помітні в таких країнах, як Хорватія (потенційне падіння у ВВП 8%), Португалії (6%), Марокко (4%), Греції (4%), Ірландії (3%) та Іспанії (3%). Це може зрости до падіння на 4,2% світового ВВП (3,3 трлн. дол. США), якщо потоки міжнародного туризму зупиняться протягом 12 місяців [10].

Таблиця 1. Прогнози щодо туристичної діяльності та відновлення: приклади деяких країн [8].

Країна	Прогнози щодо туристичної діяльності та відновлення
Канада	<p>Переглянуті оцінки туризму від пункту призначення Канада в липні 2020 року, базувалися на відкритті кордону Канади в січні 2021 року. Канада, як країна призначення розробила два можливі сценарії на 2020 рік, засновані на різних можливих коефіцієнтах конверсії виїзного канадського туризму на внутрішні подорожі: Сценарій 1: за яким, припускаючи, що лише 20% попиту на виїзний туризм у Канаді перетворюється на внутрішній туризм, витрати на туризм зменшуються на 61% (до 41,3 млрд. Канадських доларів), а робочі місця, пов'язані з туризмом, зменшуються на 55% (до 324 000).</p> <p>Сценарій 2: за яким, припускаючи, що 100% попиту на виїзний туризм у Канаді перетвориться на внутрішній туризм, витрати на туризм впадуть на 43% (до 59,7 млрд. Канадських доларів), а робочі місця, пов'язані із зниженням туризму, на 41% (443 500)</p>
Хорватія	<p>Прогнози щодо туристичних потоків переглядаються кожні 15 днів, після огляду останніх рекомендацій щодо безпеки подорожей та епідеміологічної ситуації. Про це повідомляють дані системи e-Visitor, яка забезпечує щоденне оновлення.</p>
Німеччина	<p>Останні прогнози Федерального центру компетентності з питань туризму «Перевірка відновлення» з липня 2020 року визначають три можливі сценарії відновлення внутрішнього та міжнародного туризму. За центральним сценарієм, очікується, що внутрішній туризм відновиться до рівня 2019 року влітку 2021 року, а прогноз відновлення міжнародного туризму буде на квітень 2023 року (тобто на два роки довше). Очікується, щорічний зареєстрований товарообіг порівняно з 2019 роком зменшиться на: 42% у внутрішньому та 57% у міжнародному туризмі у 2020 році, 14% у внутрішньому та 52% у міжнародному туризмі у 2021 році та 30% у міжнародному туризмі у 2022 році.</p>
Швейцарія	<p>За даними Швейцарського економічного інституту (KOF), передбачається, що кількість ночівель впаде на 34% до 2020 року. Прогнозується, що спад внутрішнього попиту буде відносно невеликим (на 14%) із значними втратами в міжнародному бізнесі (на 55%). Очікується, що внутрішній та європейський попит поступово відновлюватиметься, але попит на зарубіжних ринках не відновиться до 2023 року. За винятком кількох гарячих точок, ціни на готелі також впадуть і відновляться в 2022 році. Вартість проїзду на гірських залізницях може значно зрости, якщо кількість пасажирів різко зменшується.</p>
Великобританія	<p>VisitBritain змодельювали низку сценаріїв короткострокового впливу на в'їзний та внутрішній туризм. За центральним сценарієм, очікується, що кількість в'їзних туристів зменшиться на 73%, при цьому відповідне скорочення витрат складе 79% (останнє оновлення на початку жовтня 2020 року). Для внутрішнього туризму центральний сценарій прогнозує зниження поїздок та витрат на 49%.</p>

Криза ставить під загрозу мільйони робочих місць у туристичному секторі. Туризм є високо трудомістким і забезпечує високий обсяг робочих місць для низькокваліфікованих робітників разом із висококваліфікованими робочими місцями. За даними Міжнародної організації праці (МОП), лише підгалузі послуг з проживання та харчування у всьому світі забезпечують зайнятість 144 мільйони робітників, близько 30% з яких зайняті в малому туристичному бізнесі з 2–9 працівниками [11]. Багато з цих робочих місць є професіями, що працюють з клієнтами, а отже піддаються також ризику для здоров'я від вірусу (наприклад, офіціанти, стюарди, адміністратори готелю).

Масштаби втрати робочих місць ще не очевидні, оскільки державна підтримка захистила працівників від повного впливу пандемії. Однак, за оцінками Всесвітньої ради з питань подорожей і туризму (WTTC), звільнення у 2020 році у всьому світі загрожує до 174 мільйонів робочих місць [12]. Спільний дослідницький центр Європейської комісії прогнозує, що у бізнесах, що працюють та / або залежать від сфери туризму від 6,6-11,7 мільйона робочих місць може загрозувати скороченням робочого часу або постійними втратами в 2020 році, що становить від 3,2% до 5,6% від загальної кількості активного населення в Європейському Союзі [13]. Серед них найбільшого впливу зазнають соціальні групи, які частіше працевлаштовуються в мікро- або малому туристичному бізнесі - жінки, молодь, сільські громади, корінне населення та неформальні працівники.

Оцінки на національному рівні аналогічним чином відображають масштаби впливу на туризм разом із проблемами прогнозування в умовах швидкої та невизначеної ситуації. Кількісна оцінка поточного та майбутнього впливу кризи на туристичний сектор є складною, оскільки криза виявляє недоліки в статистичних інформаційних системах туризму, включаючи відсутність надійних, порівнянних та своєчасних даних для обґрунтування політичних та ділових рішень. Наявні факти свідчать про стрімке падіння міжнародних туристичних потоків та витрат на туризм, а також скорочення внутрішньої туристичної діяльності.

Спроби прогнозувати вплив пандемії на туристичну економіку неодноразово перевершувались швидко мінливою санітарною ситуацією та змінами у заходах та правилах стримування епідемії. Традиційні методи прогнозування ненадійні в сучасних умовах. Представлені в таблиці 1 прогнози щодо ефективності внутрішнього та міжнародного туризму у 2020 році у деяких країнах, але як і в цих прогнозах ОЕСР, підходи, засновані на сценаріях, показують деякі напрямки для відновлення туризму, але обов'язково базуються на припущеннях та спрощеннях та підлягають постійному коригуванню та перегляду.

Перспективи туризму надзвичайно невизначені, і відновлення залежатиме від взаємопов'язаних наслідків економічної та медичної кризи для факторів попиту та пропозиції. Сюди входять еволюція пандемії, наявність та доступність вакцини (або альтернативних заходів контролю) та скасування обмежень на поїздки, а також виживання та готовність підприємств у всій туристичній екосистемі задовольняти попит, впливи на довіру споживачів та поведінку подорожей, та події в економіці в цілому. Світові масштаби та довга тривалість кризи, тривала невизначеність та взаємопов'язаний економічний та оздоровчий характер цієї кризи роблять її несхожою на будь-який попередній шок для туристичної системи.

Крім туристичної економіки, пандемія спричинила світову економічну кризу, а це, в свою чергу, має наслідки для відновлення туризму. Подальший шлях стає світлішим, оскільки прогрес у галузі виробництва вакцин надав надії, але проблеми залишаються і відновлення буде нерівномірним у різних країнах та між секторами. Зростання пожвавиться у багатьох частинах економіки, але туризм та інші сектори повільніше відновлюються, і це впливає на відновлення у багатьох країнах.

Поки що рано говорити, які довгострокові наслідки кризи матимуть для туризму, але повернення до звичного бізнесу дуже мало ймовірно. У 2021 році туристичний сектор буде сильно відрізнятися від того, що був у 2019 році. Чим

довше триватиме криза, тим більше буде втрачено підприємств та робочих місць, тим більшим буде вплив на поведінку мандрівників і тим жорсткішим буде відновлення туризму економіка. Це приносить виклики для сектору, а також можливості стимулювати інновації, стимулювати нові бізнес-моделі, досліджувати нові ніші та ринки, відкривати нові напрямки та переходити до більш стійких та стійких моделей розвитку туризму. У таблиці 2 представлені деякі потенційні наслідки довготривалої туристичної політики.

Таблиця 2. Потенційні наслідки довготривалої туристичної політики [8]

Сталий розвиток туризму	Може стати більш затребуваним у виборі туризму через більшу обізнаність щодо зміни клімату та несприятливих наслідків туризму. Очікується, що природні райони, регіональні та місцеві напрямки сприятимуть відновленню, і менша відстань проїзду може призвести до меншого впливу туризму на навколишнє середовище.
Внутрішній туризм	Очікується, що внутрішній туризм принесе користь, оскільки люди воліють залишатися місцевими та відвідувати напрямки в межах своєї країни. Внутрішні туристи часто є більш чутливими до цін і, як правило, мають нижчі структури витрат.
Довіра	Довіра мандрівників сильно постраждала від кризи та постійної невизначеності. Це може призвести до зниження попиту та споживання туризму, яке триватиме ще довго після початкового шоку
Поведінка мандрівників	На поведінку мандрівників впливатиме розвиток кризи, а також довгострокові споживчі тенденції, які змінюються у способі подорожей. Це може включати появу нових ніш та сегментів ринку, а також більший акцент на протоколах безпеки та безконтактному туристичному досвіді
Безпека та гігієна	Безпека та гігієна стали ключовими факторами для вибору напрямків та туристичної діяльності. Люди, швидше за все, віддаватимуть перевагу «приватним рішенням» під час подорожей, уникаючи великих зібрань та надаючи пріоритет приватним транспортним засобам, які можуть мати несприятливий вплив на навколишнє середовище
Пропозиція туризму	В екосистемі очікуються структурні зміни у постачанні туризму. Не всі підприємства переживуть кризу, і потенціал у цьому секторі, ймовірно, скоротиться на певний період, обмежуючи відновлення
Дефіцит кваліфікованих кадрів	Дефіцит кваліфікованих кадрів в туристичному секторі може посилитися, оскільки багато робочих місць втрачається, а працівники передислокуються в різні сектори
Скорочення інвестицій	Скорочення інвестицій вимагатиме активної політики стимулювання та відновлення інвестицій у туристичний сектор для підтримання якості туристичної пропозиції та сприяння сталому відновленню
Діджиталізація	Очікується, що діджиталізація туристичних послуг буде продовжувати пришвидшуватися, включаючи більш широке використання засобів автоматизації, безконтактних платежів та послуг, віртуального досвіду, надання інформації в режимі реального часу
Політика в галузі туризму	Політика в галузі туризму повинна бути більш реактивною, і в довгостроковій перспективі вона перейде до більш гнучких систем, здатних швидше адаптуватися до змін політичної спрямованості. Антикризовому управлінню буде приділятися особлива увага. Також важливі питання політики безпеки та охорони здоров'я

Криза - це заклик урядів усіх рівнів до рішучих та скоординованих політичних дій для пом'якшення наслідків та підтримки відновлення. Це також можливість скористатися новими технологіями, впровадити зелені стратегії відновлення та перейти до політики та ділової практики, які краще збалансують екологічні, соціальні та економічні наслідки туризму. Політики повинні використовувати можливість перезавантажити туристичну економіку на більш сильних, справедливих та стійких засадах. Криза та запроваджені плани відновлення - це можливість, що дається раз у житті перейти до більш стійких та сталих моделей розвитку туризму.

У цьому середовищі туризм займає важливе місце у світовій політичній програмі, і подібні заклики висловлювались іншими міжнародними установами, включаючи ООН [13], Світовий банк [14] та Організацію світової торгівлі [15]. Міністри туризму G20 у Комюніке "Дірія" [16] визнали, що COVID-19 може призвести до зміни парадигми сектору подорожей та туризму, і зобов'язалися продовжувати спільну роботу з підтримки тих, хто найбільше постраждав від кризи, і підтримувати стійку та всеохоплюючу відновлення туристичного сектору [17].

3. СТРАТЕГІЯ ВИХОДУ З СВІТОВОЇ КРИЗИ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ ЗА ДОПОМОГОЮ МЕТОДА SWOT-АНАЛІЗУ

Перспективи туристичного сектору залишаються вкрай невизначеними. Пандемія коронавірусу (COVID-19) продовжує сильно впливати на нього, міжнародний туризм, як і очікувалося, зменшився приблизно на 80% у 2020 році. Внутрішній туризм допомагає пом'якшити удар, принаймні частково, і уряди вжили вражаючих негайних заходів для відновлення та активізації сектору, одночасно захищаючи робочі місця та бізнес. Багато країн також розробили і продовжують створювати заходи для побудови більш стійкої туристичної економіки після COVID-19. Сюди входять підготовка планів на підтримку сталого відновлення туризму, сприяння цифровому переходу та переходу до екологічної системи туризму та переосмислення туризму на майбутнє.

Сплануємо стратегію виходу з кризи туристичної галузі за допомогою метода SWOT-аналізу. Для цього визначимо ключові чинники що впливають на перспективи прогнозу розвитку туристичної галузі, а потім розділимо ці чинники на чотири категорії: сильні (Strengths) і слабкі (Weaknesses) сторони проекту, можливості (Opportunities), що відкриваються при його реалізації та загрози (Threats), пов'язані з його здійсненням.

Ключові питання, що впливають на перспективи прогнозу розвитку туристичної галузі:

1. Чинники, що стосуються *пандемії*: скільки триватиме пандемія та коли стане загальнодоступним лікування або вакцина?
2. Чинники, що пов'язані зі *скасуванням обмежень* на подорожі та заходи блокування: коли країни почнуть пом'якшувати обмеження і як? Як вплинуть правила соціальної дистанції на пропозицію на ринку туристичних послуг?

3. Фактори впливу на довіру споживачів та бізнесу: скільки часу знадобиться споживачам для відновлення подорожей? Як зміниться характер подорожей?
4. Економічні фактори: наскільки глибокою і якою буде глобальна рецесія? Якими будуть споживчі рішення прийняті щодо дискреційних витрат?
5. Заходи уряду: як державні заходи та програми будуть передбачені та реалізовані для підтримки туризму?

SWOT-аналіз факторів, що впливають на перспективи відновлення та розвитку туристичної галузі в світі після пандемії представлений в таблиці 3, де відповідні чинники розділені за напрямом впливу на розвиток галузі (позитивний чи негативний) та характером дії факторів (внутрішні чи зовнішні).

Запропонований SWOT-аналіз факторів, що впливають на перспективи відновлення та розвитку туристичної галузі дозволяють оцінити сильні та слабкі сторони стратегії подолання туристичної кризи, врахувати її можливості та загрози.

Криза COVID-19 стала величезним шоком для туристичної економіки, сильно вплинувши на засоби до існування людей, галузі, регіони та бізнес. Оскільки пандемія продовжує розвиватися, усі її наслідки ще досі не можуть бути обраховані та враховані. Однак повернення до "звичайного бізнесу" малоймовірне. Політикам потрібно буде вчитися на кризі, щоб побудувати сильнішу, стійку туристичну економіку на майбутнє. Незважаючи на те, що ще рано говорити з будь-якою впевненістю, якими це будуть, викладено ряд початкових уроків:

Криза була закликом до дій урядів усіх рівнів, щоб скоординовано реагувати, та підкреслила важливість підходів інтегрованої туристичної політики для підтримки відновлення. Надання цілеспрямованої та доступної підтримки якомога швидше та ефективніше для вразливих туристичних підприємств, робітників та туристів має та залишається надзвичайно важливим.

Уряд на всіх рівнях та приватний сектор повинні бути краще підготовлені та мати здатність швидко реагувати та адаптуватися. Це вимагає більш надійної оцінки ризиків та механізмів реагування на кризи, а також більш тісної координації - на місцевому, національному та міжнародному рівнях.

Таблиця 3. SWOT-аналіз факторів, що впливають на перспективи відновлення та розвитку туристичної галузі (розробка авторів)

	Позитивні	Негативні
<i>Внутрішні фактори</i>	<p>Strengths / СИЛИ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Доведена стійкість туризму в минулі кризи • Внутрішній туризм може бути буфером • Потужність адаптації: протоколи безпеки та гігієни, поїздки ближче до дому, співвідношення ціни та якості, відповідальна поведінка споживача • Державна підтримка сектору 	<p>Weaknesses /СЛАБОСТІ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сегменти, на які потенційно можуть вплинути, також є великими витратами: міжнародні, довгострокові, ділові поїздки та події • Основні зриви в галузі авіаперевезень із невдачами авіакомпаній та концентрацією • Відсутність посилення у попередніх спадах • Сприйняття подорожей як ризик • Низький рівень попиту при перезапуску туризму через соціальну дистанцію
<i>Зовнішні фактори</i>	<p>Opportunities / МОЖЛИВОСТІ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Переосмислити бізнес-модель • Інновації та діджиталізація • Стійкість та орієнтовані на стійкий розвиток сегменти (сільська місцевість, природа, охорона здоров'я, еко-туризм) • Фази деескалації, ініційовані декількома країнами, до "нової норми" • Прогрес у планах адаптації у напрямках та компаніях 	<p>Threats / ЗАГРОЗИ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Економічне середовище: світовий спад, зростання безробіття та загроза робочих місць, закриття бізнесу, в основному МСП, наявний дохід, невизначеність, що обтяжує довіру споживачів та бізнесу • Невизначена тривалість пандемії (включаючи відродження) та недоступність вакцини • Ступінь блокування та обмеження подорожей • Невідома форма "нової норми"

Забезпечення чіткості політики та вжиття заходів для обмеження невизначеності (наскільки це можливо) буде вирішальним для підтримки

відновлення туризму. Перспективи туристичної економіки залишаються надзвичайно невизначеними, а впевненість у бізнесі та подорожах зазнала великого удару. Чітка комунікація, чітко розроблена інформаційна політика та чіткість епідеміологічних критеріїв будуть особливо важливі там, де існує потреба змінити обмеження на подорожі та заходи стримування у відповідь на спалахи вірусів та зміну санітарної ситуації.

Криза - це можливість, що буває раз у житті, яка спонукає рухатись до більш справедливих, більш стійких та сталих (соціо-еколого-економічних) моделей розвитку туризму. Пандемія знову виявила структурні недоліки в системі туризму та вразливість до зовнішніх потрясінь. Існує нагальна потреба диверсифікувати та зміцнити стійкість туристичної економіки, краще підготуватися до майбутніх потрясінь, усунути давні структурні слабкості та заохотити цифрові, низьковуглецеві перетворення, які будуть необхідні для переходу до більш сильних, справедливих та інших стійкі моделі розвитку туризму.

ВИСНОВКИ

1. Пандемія COVID-19 спричинила величезну кризу для туристичної галузі, сильно вплинувши на засоби до існування людей, галузі, регіони та бізнес. Найбільш постраждалими регіонами, куди станом на зараз туристи так і не повернулися є Північна Африка, Центральна та Південна Америки, Азія та Тихоокеанський регіон та Середньо східний регіон.
2. Уряд на всіх рівнях та приватний сектор повинні бути краще підготовлені та мати здатність швидко реагувати та адаптуватися. Це вимагає більш надійної оцінки ризиків та механізмів реагування на кризи, а також більш тісної координації - на місцевому, національному та міжнародному рівнях.
3. Політикам потрібно буде вчитися на кризі, щоб побудувати сильнішу, стійку туристичну економіку на майбутнє. Незважаючи на те, що ще рано говорити з будь-якою впевненістю, якими будуть остаточні наслідки, вже викладено ряд початкових уроків.
4. Забезпечення чіткості політики та вжиття заходів для обмеження невизначеності (наскільки це можливо) буде вирішальним для підтримки відновлення туризму. Перспективи туристичної економіки залишаються надзвичайно невизначеними, а впевненість у бізнесі та подорожах зазнала великого удару. Чітка комунікація, чітко розроблена інформаційна політика та чіткість епідеміологічних критеріїв будуть особливо важливі там, де існує потреба змінити обмеження на подорожі та заходи стримування у відповідь на спалахи вірусів та зміну санітарної ситуації.
5. Криза - це можливість, що буває раз у житті, яка спонукає рухатись до більш справедливих, більш стійких та сталих (соціо-еколого-економічних) моделей розвитку туризму. Пандемія знову виявила структурні недоліки в системі туризму та вразливість до зовнішніх

потрясінь. Існує нагальна потреба диверсифікувати та зміцнити стійкість туристичної економіки, краще підготуватися до майбутніх потрясінь, усунути давні структурні слабкості та заохотити цифрові, низьковуглецеві перетворення, які будуть необхідні для переходу до більш сильних, справедливих та інших стійкі моделі розвитку туризму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. World Travel & Tourism Council (2020), Economic Impact Reports. <https://wtcc.org/Research/Economic-Impact/economic-research/economic-impact-analysis>
2. UNWTO (2020), «2020: Worst Year in Tourism History With 1 Billion Fewer International Arrivals», <https://www.unwto.org/taxonomy/term/347>
3. IMF (2021), World Economic Outlook Update, January 2021, <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2020/October>
4. UNWTO (2020), The UNWTO Tourism Recovery Tracker, <https://www.unwto.org/unwto-tourism-recovery-tracker>
5. «Sojern's 2021 COVID-19 Travel Data Insights Dashboard» <https://www.sojern.com/covid-19-insights/>
6. Adam Behsudi (2020), *Wish You Were Here*, International Monetary Fund, Finance & Development, December 2020, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2020/12/impact-of-the-pandemic-on-tourism-behsudi.htm>
7. World Trade Organisation Working Paper (2020), International trade in travel and tourism services: economic impact and policy responses during the COVID-19 crisis, 26 August 2020.
8. OECD (2020), «Mitigating the impact of COVID-19 on tourism and supporting recovery», OECD Tourism Papers, No. 2020/03, OECD Publishing, Paris, https://www.oecd-ilibrary.org/industry-and-services/mitigating-the-impact-of-covid-19-on-tourism-and-supporting-recovery_47045bae-en.
9. OECD (2019), "Providing new OECD evidence on tourism trade in value added", OECD Tourism Papers, No. 2019/01, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/d6072d28-en>.

10. UNCTAD (2020), Covid-19 and Tourism: Assessing the Economic Consequences (UNCTAD/DITC/INF/2020/3), 2 July 2020
11. ILO Briefing note (2020), The impact of COVID-19 on the tourism sector, June 2020
12. WTTC Press Release, 174 million Travel and Tourism jobs could be lost due to COVID-19 and travel restrictions, 29 October 2020
13. United Nations Secretary General Policy Brief (2020), COVID-19 and Transforming Tourism, August 2020
14. World Bank (2020). Rebuilding Tourism Competitiveness : Tourism Response, Recovery and Resilience to the COVID-19 Crisis. World Bank, Washington, DC. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/34348>
15. World Trade Organisation Working Paper (2020), International trade in travel and tourism services: economic impact and policy responses during the COVID-19 crisis, 26 August 2020.
16. G20 Diriyah Communiqué, Tourism Ministers Meeting, 7 October 2020
17. G20 Tourism Ministers Statement, 24 April 2020